

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi väliaikaisista poikkeuksista naisten yötyökieltoa koskevista säännöksistä annetun lain 1 ja 9 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Voimassa olevaan työaikalakiin sisältyy säännös, jossa lainkohdassa mainituin poikkeuksin kielletään naisten pitäminen työssä kello 21—6 välisenä aikana työaikalain alaisissa liikkeissä, laitoksissa ja yrityksissä. Tätä rajoitusta ei kuitenkaan ole käytännössä saatettu voimaan. Aluksi valtioneuvosto työaikalakiin sisältyvän säännöksen perusteella lykkäsi kiellon voimaantuloa vuodeksi kerrallaan. Sittenmin naisten yötyökyseymys on järjestetty määräaikaisella poikkeuslailla, jonka voimassaoloa on viimeksi vuonna 1981 jätetty vuoden 1984 loppuun. Säännösten mukaan aluksi työneuvostolla ja sittenmin työsuojelupiirien

poikkeuslupajastoilla on ollut oikeus myöntää lupia yötyön suorittamiseen erityisen hakeusmenettelyn perusteella. Tässä esityksessä ehdotetaan, että väliaikaisista poikkeuksista naisten yötyökieltoa koskevista säännöksistä annetun lain voimassaoloaikaä jätettäisiin edelleen vuoden 1988 loppuun. Lupamenettelyä ehdotetaan samalla yksinkertaistettavaksi siten, että poikkeuslupan tultua myönnettyksi se olisi jatkuvasti voimassa lain voimassaoloajan ilmoitusmenettelyn perusteella lupamenettelyn sijasta.

Laki ehdotetaan saatettavaksi voimaan 1 päivästä tammikuuta 1985.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

Voimassa olevan työaikalain (604/46) 14 §:ään sisältyy naisten yötyökieltoa koskeva säännös. Sen mukaan naisten pitäminen työssä työaikalain alaisissa liikkeissä, laitoksissa, yrityksissä ja töissä on kielletty kello 21—6 välisenä aikana. Säännöksestä on kuitenkin useita poikkeuksia. Tärkein niistä koskee työaikalain 6 §:ssä tarkoitettua niin sanottua periodityötä, jossa säännöllinen työaika on rajoitettu kolmen tai kahden viikon ajanjaksoa kohti. Naisten pitäminen yötyössä on niin ikään sallittua muun muassa hätätyössä ja kaksivuorotyössä kello yhteen asti. Työneuvostolla aikaisemmin ja 1 päivästä kesäkuuta 1979

työsuojelupiirien työsuojelulautakuntien poikkeuslupajastoilla on työaikalain 14 §:n 3 momentin ja väliaikaisista poikkeuksista naisten yötyökieltoa koskevista säännöksistä annetun lain (910/81) 1 §:n nojalla lisäksi valta erityisten syiden sitä vaatiessa, enintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan, myöntää poikkeuksia kiellosta. Laissa oleva kielto kohdistuu pääasiassa naisten pitämiseen kolmivuorotyössä teollisuudessa.

Naisten yötyökieltoa ei työaikalain voimaantullessa saatettu voimaan. Aluksi kiellon voimaantuloä lykättiin työaikalain 26 §:ään sisältyvän säännöksen nojalla annetuilla valtioneuvoston päätöksillä aina vuodeksi kerrallaan vuoden 1955 maaliskuun loppuun. Sittenmin kieltoa on ly-

käTTY viimeksi vuonna 1981 väliaikaisista poikkeuksista naisten yötyökieltoa koskevista säännöksistä annetulla lailla vuoden 1984 loppuun.

1974	31 445
1977	24 202
1981	25 230
1984	23 516 (31.7.1984)

1.1. Yötyössä olevien määrä

Vuodesta 1974 lähtien naisten yötyötä varten myönnettyjen poikkeuslupien käsittämä työntekijämäärä on kehittynyt seuraavasti:

Yötyötä varten oli heinäkuun lopussa 1984 voimassa olleita poikkeuslupia toimialoitain seuraavasti:

Toimiala	Naisten lukumäärä
Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan valmistus	2 428
Tekstiilien, vaatteiden, nahan ja nahkatuotteiden valmistus	3 110
Puutavaran valmistus	2 787
Paperiteollisuustuotteiden valmistus, graafinen tuotanto	8 087
Kemiallisten, maaöljy-, kumi- ja muovituotteiden valmistus	1 946
Savi-, lasi- ja kivituuotteiden valmistus	582
Metallien valmistus	235
Metalli- ja konepajatuotteiden valmistus	1 164
Muu valmistus	78
Teollisuus yhteensä	20 417
Yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset	2 102
Muut toimialat	997
Kaikki toimialat	23 516

Naisten yötyötä koskevan kiellon ja poikkeuslupamenettelyn ulkopuolella on aloja, joilla toiminta jatkuu myös yön aikana ja joilla myös naiset työskentelevät. Näillä aloilla yötyössä olevien naisten kokonaismäärästä ei ole käytettävissä tarkkoja tilastotietoja. Karkeana arviona sen voidaan esittää olevan 150 000—200 000.

1.2. Eri kannanottoja ja jatkovalmistelu

Käsiteltäessä hallituksen esitystä yötyön jatkamisen sallimista koskevaksi laiksi vuoden 1984 loppuun vuoden 1981 valtiopäivillä (hall. es. 185/1981 vp) sosiaalivaliokunta piti tärkeänä, että lain soveltamisohjeita kehitetään siten, että työntekijöiden terveyden seurantaa tehostetaan ja työoloja parannetaan erityisesti kuljetusten, työpaikkaruokailun, yksintyöskentelyn ja raskaana

olevien naisten suojelun osalta. Valiokunnan mielestä lainsäädäntöä olisi muutettava siten, että ohjeet koskisivat kaikkia yö- ja vuorotyössä olevia työntekijöitä.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti vuonna 1983 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää naisten yötyöhön liittyviä kysymyksiä. Työryhmä esitti muistiossaan (työryhmämuistio 1984: XVI STM), että työajan lyhentäminen, työpaikkojen työsuojelutason nousu, pidentyneet äitiyslomat, palkkauksellisten erojen vähentyminen ja naisten ammattivalikoiman monipuolistuminen ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että teollisuuden kolmivuorotyössä työskentelevät naiset eivät työsuojelullisista ja työvoimapolitiittisista syistä ole siinä määrin erityissuojelun tarpeessa kuin aikaisemmin. Kuitenkin yö- ja vuorotyösaännosten uusimista yleensä koskevan selvitys- ja sen mahdollisesti edellyttämän lainvalmistelutyön vuoksi poikkeuslain voimassaoloaikaa olisi jatkettava vuoden 1988 loppuun.

1.3. Ehdotetut muutokset

Hallituksen käsityksen mukaan ei nykyisessä tilanteessa, jolloin vielä on ratkaisematta, millä tavoin yö- ja vuorotyöhön liittyvät kysymykset kokonaisuudessaan järjestetään, ole edellytyksiä luopua naisten yötyötä koskevasta poikkeuslupajärjestelmästä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että väliaikaisista poikkeuksista naisten yötyökieltoa koskevista säännöksistä annetun lain voimassaoloa jatkettaisiin yötyökysymyksen kokonaisjärjestelyn valmisteluun tarvittavalla ajalla eli vuoden 1988 loppuun saakka ja tätä koskeva muutos tehtäisiin lain 9 §:n 1 momenttiin.

Itse poikkeuslupamenettelyn osalta säännökset ovat käytännössä osoittautuneet tarpeettoman mutkikkaiksi. Asiaa selvittänyt sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä totesi edellä mainitussa muistiossaan, että käytäntö on johtanut siihen, että pääsääntöisesti kaikki anottu poikkeuslupa myönnetään. Menettely on siten muodollisuudesta huolimatta pitkälti muodostunut ilmoitusmenettelyn luonteiseksi, minkä vuoksi olisi taroituksenmukaista siirtyä menettelytavoissa ilmoitusmenettelyyn. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kun poikkeuslupa yötyön teettämiseen työnantajalle on myönnetty, sen jatkuva voimassaolo, lain voimassaoloajan asettaminen rajoituksin, voisi perustua asiaa koskevaan ilmoitusmenettelyyn ja että tätä tarkoittava muutos tehtäisiin lain 1 §:ään lisäämällä siihen uusi 2 momentti. Samalla

1 §:ään olisi lisättävä myös 3 momentti tarvittavan ilmoitusta koskevan käytännön menettelyn vuoksi.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotetulla lainmuutoksella ei ole valtiontaloudellisia vaikutuksia.

3. Voimaantulo

Väliaikaisista poikkeuksista naisten yötyökieltoa koskevista säännöksistä annetun lain voimassaoloaika ehdotetaan jatkettavaksi neljällä vuodella. Lainmuutos ehdotetaan saatettavaksi voimaan 1 päivästä tammikuuta 1985.

Poikkeuslupia koskevan hakemismenettelyn yksinkertaistamiseksi ehdotetaan lisäksi, että vuoden 1984 lopussa päättyvien lupien voimassaoloaika jatkuisi vuoden 1988 loppuun. Kuitenkin työnantajan tulisi, jos lupien halutaan olevan voimassa vuoden 1986 jälkeen, tehdä asianomaiselle työsuojelupiiriin poikkeuslupajaostolle asiasta ilmoitus viimeistään kahta viikkoa ennen mainitun vuoden loppua.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

väliaikaisista poikkeuksista naisten yötyökieltoa koskevista säännöksistä annetun lain 1 ja 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan väliaikaisista poikkeuksista naisten yötyökieltoa koskevista säännöksistä 29 päivänä joulukuuta 1972 annetun lain (955/72) 9 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 18 päivänä joulukuuta 1981 annetussa laissa (910/81), sekä

lisätään 1 §:ään uusi 2 ja 3 momentti seuraavasti:

1 §

Mikäli työnantajalle on myönnetty 1 momentin mukainen poikkeuslupa yötyön teettämiseen, on työnantajalla oikeus samoissa töissä ja samoin edellytyksin poikkeusluvan voimassaolon päättymisen jälkeen jatkaa yötyön teettämistä tai aloittaa sen teettäminen uudelleen ilman eri poikkeuslupaa. Työnantajan on kuitenkin kahta viikkoa ennen poikkeusluvan voimassaoloajan päättymistä tai yötyön uudelleen teettämisen aloittamista tehtävä asiasta ilmoitus asianomaisen työsuojelupiiriin poikkeuslupajaostolle.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut ilmoitukset on tehtävä sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman kaavan mukaisella lomakkeella.

9 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1973 ja on voimassa vuoden 1988 loppuun. Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1985. Joulukuun 31 päivänä 1984 päättyväksi määräajaksi myönnettyjen poikkeuslupien voimassaolo jatkuu 31 päivään joulukuuta 1988. Pysyttäkseen poikkeusluvan voimassa 31 päivän joulukuuta 1986 jälkeen on työnantajan kuitenkin tehtävä asiasta edellä 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus asianomaisen työsuojelupiiriin poikkeuslupajaostolle viimeistään kahta viikkoa ennen viimeksi mainitun määräajan päättymistä.

Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 1984

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Eeva Kuuskoski-Vikantmaa*

Laki

väliaikaisista poikkeuksista naisten yötyökieltoa koskevista säännöksistä annetun lain 1 ja 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan väliaikaisista poikkeuksista naisten yötyökieltoa koskevista säännöksistä 29 päivänä joulukuuta 1972 annetun lain (955/72) 9 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 18 päivänä joulukuuta 1981 annetussa laissa (910/81), sekä

lisätään 1 §:ään uusi 2 ja 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Mikäli työnantajalle on myönnetty 1 momentin mukainen poikkeuslupa yötyön teettämiseen, on työnantajalla oikeus samoissa töissä ja samoin edellytyksin poikkeusluvan voimassaolon päättymisen jälkeen jatkaa yötyön teettämistä tai aloittaa sen teettäminen uudelleen ilman eri poikkeuslupaa. Työnantajan on kuitenkin kahta viikkoa ennen poikkeusluvan voimassaoloajan päättymistä tai yötyön uudelleen teettämisen aloittamista tehtävä asiasta ilmoitus asianomaisen työsuojelupiiriin poikkeuslupajaostolle.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut ilmoitukset on tehtävä sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman kaavan mukaisella lomakkeella.

9 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1973 ja on voimassa vuoden 1984 loppuun.

9 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1973 ja on voimassa vuoden 1988 loppuun. Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Joulukuun 31 päivänä 1981 päättyväksi määräajaksi myönnettyjen poikkeuslupien voimassaolo jatkuu ilman eri hakemusta ja työsuojelulautakunnan poikkeuslupajaoston päätöstä 31 päivään toukokuuta 1982.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1985. Joulukuun 31 päivänä 1984 päättyväksi määräajaksi myönnettyjen poikkeuslupien voimassaolo jatkuu 31 päivään joulukuuta 1988. Pysyttäkseen poikkeusluvan voimassa 31 päivän joulukuuta 1986 jälkeen on työnantajan kuitenkin tehtävä asiasta edellä 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus asianomaisen työsuojelupiiriin poikkeuslupajaostolle viimeistään kahta viikkoa ennen viimeksi mainitun määräajan päättymistä.

